

(/)

 (/)

> Royal historie, adel, herregårde ([http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri)

[borger-landbrug-handvaerk-industri](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri))

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Christian X og Island

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/herregaardshistorie-14>)

Christian X og Island

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 3890

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/christian-x-og-island)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/christian-x-og-island)

[industri/christian-x-og-island](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/christian-x-og-island)) **t** (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses

på [http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/christian-x-og-island)

[landbrug-handvaerk-industri/christian-x-og-island](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/christian-x-og-island)) **in**

([http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/christian-x-og-island)

online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/christian-x-og-island&title=)

Knud J. V. Jespersen

**Christian X og Island. Christian X's optegnelser
vedrørende Island 1912 – 1932**

**Syddansk Universitetsforlag, 340 sider, ill. kr.
325,00**

Der rider en konge...

Knud J. V. Jespersen har endnu engang haft adgang til kongehusets arkiver. Det er der kommet en spændende bog om Christian X og Island ud af. Den bygger på kongens talrige dagbøger og hæfter – og tegner på mange måder et lidt anderledes billede af rytterkongen.

Af Erik Ingemann Sørensen

Den forhenværende ordenshistoriograf, professor emeritus ved Syddansk Universitet, Knud J. V. Jespersen, har lettere end andre historikere ved at få adgang til kongehusets lukkede arkiv. I hvert enkelt tilfælde er det monarken, der kan give tilladelsen. Det har hun gjort tidligere, hvilket gjorde det muligt for samme historiker at skrive den glimrende biografi om Christian X: "Rytterkongen. Et portræt af Christian 10", Gyldendal, 2007. Denne gang har historikeren haft kongens forhold til Island i fokus – han var konge i Island og Danmark frem til den 17. juni 1944, da Island blev udråbt til republik på landets helligste sted: Thingvellir.

En meget skrivende konge

"Selv om man ikke skulle tro det, når man betragter de mange billeder af Christian X's martialske skikkelse højt til hest iført den kongelige livgardes ulastelige officersuniform med generaldistinktioner på skuldrene, var han faktisk én af de mest skrivende i den samlede danske kongerække. Han har efterladt sig et enormt skriftligt materiale, der i dag henligger i kongehusarkivet i det danske rigsarkivs sikre gemmer..." (s.46).

Christian X på Langeliniebroen september 1940 (Foto: FHM)

Dagbøgerne dækker perioden 1886 til 1942. Fra kongen var 16 til han døde den 20. april 1942.

Det er ikke nogen lille samling. Knud J. V. Jespersen opgør Christian X's skrevne materiale til omkring 60.000 sider. Med en klar systematik. Der er tre "klart adskilte rækker", skriver Knud J. V. Jespersen. De private dagbøger, de politiske ditto som kongen kalder "Bemærkninger" og så "rejsedagbøger". Om de sidste hedder det: "Kongens noter deri afslører ham som en skarp og præcis iagttager, der var i stand til at gengive sine indtryk i klar og læseværdig form..." (s.47).

Det evige spørgsmål

Når man sidder med historiske og politiske dagbøger, nager tvivlen. Er det reelle optegnelser om personens tanker og overvejelser – eller er de skrevet med henblik på eftermælet? Under en samtale med Anker Jørgensen om udgivelsen af hans dagbøger fortalte han, at der var tale om her og nu nedskrivninger uden tanke på udgivelse. Da de skulle udgives, valgte han at lade redaktør Bent A. Koch redigere i dem – uden at han selv blev inddraget.

Nu var Anker hæderligheden selv, og jeg havde al mulig grund til at tro på ham. Hans forgænger Jens Otto Krag lod også sine dagbøger udgive. Her er der uenighed om validiteten. Skrev han for at blive husket? Det er usikkert.

Når det drejer sig om Christian X, får vi med denne udgivelse ikke et svar. Man må så driste sig til at tro, at kongehusets "secretesse" har medvirket til, at Christian X's dagbøger er klart private, personlige skrivelser.

Mod Islands selvstændighed

Da Christian X bliver konge i 1912 er det både af Danmark og Island. På dette tidspunkt var de islandske drømme om selvstændighed i vækst. Da 1. Verdenskrig slutter, falder forhandlingerne om Islands selvstændighed på plads. 1. december 1918 vedtages Forbundsloven, hvori det hedder: "Danmark og Island er frie og suveræne stater, forbundne ved fælles konge.." (s.31). Det var første store skridt.

Det fremgår ikke klart, hvad Christian X egentlig mente om denne udvikling. Han noterer blot, at Island fik sin selvstændighed.

Islands suverænitet (<https://www.youtube.com/watch?v=QcyUoHmkTXE>)

Undervejs i læsningen må man konstatere, at Christian X i den grad var velorienteret om forholdene – mere end man umiddelbart skulle tro. Dette hænger naturligvis sammen med de mange samtaler med statsministeren. Men også på anden måde har kongen skaffet sig information.

For islændingene var kongen på en måde en fjern person. I København så man daglig kongen ridende rundt om morgenen. Den oplevelse fik man på Island i 1907, da han som kronprins besøgte landet.

Christian X på hesteryg på Island (<https://filmcentralen.dk/museum/danmark-paa-film/klip/pa-hesteryg-fra-akureyri-til-hrafnagil>)

I en noget anderledes gangart kaldet tólt. Som er ganske svær. Men det ser da ud til, at de klarede det.

Da han som konge atter besøgte Island i 1921, var han i fuldt garderskrud – et imponerende skue – men trods alt en fjern figur.

Kong Christian X i Reykjavik i 1921 – foto fra bogen

I anledning af Islands 1000-års fest for oprettelsen af Altinget besøgte den kongelige familie igen landet. Kongen var ikke helt fornøjet:

"Den definitive Løsrivelse fra Danmark sporedes særlig blandt de yngste, men Titulaturen "Kongerige" syntes alligevel at virke smigrende for dem. Overfor forhenværende Minister Eggerz, Løsrivningspartiets Leder, spurgte jeg, hvorfor han var saa ond mod Danmark; vi have dog aldrig traadt paa Island. Han svarede, han havde ikke ond Vilje mod Danmark; men det var Modstanderne, der misbrugte hans Navn, og hans egne stillede ham i Forgrunden. Han holdt kun paa at forberede Forbundsaktens Revision, og det samme gjorde man i Danmark. Jeg lagde ikke Skjul paa, at naar Opsigelsen forelaa, da ansaa jeg mig personlig for at staa frit.

Over for Norge havde jeg det Indtryk, at man havde en vis Tilbageholdenhed, ti man følte det, som om Norge ønskede at bemægtige sig Island, netop som landet havde opnaaet en vis Selvstændighed. Derimod sporede jeg blandt de yngre en Mangel paa Forstaaelse af dansk Sprog, hvad saas i, at Dansk var gaaet ned i Timetal i Skolerne eller helt var blevet strøget af Undervisningen..." (s. 300).

Og så en noget spids kommentar:

"Derimod begik Komiteen en Taktløshed ved at hejse det færøske flag mellem de selvstændige Nationers Flag; men forstaaeligt, da Islænderne for faa Aar siden havde været ude for en lignende Demonstration mod Danmark. At man glemte at hejse "Dannebrog" ved Folketingets Formands Tale, var en beklagelig Misforstaaelse, der ved bedre Kontrol fra Komiteens Side kunde være undgaaet, en Spejder paahvilede Hejsning af de forskellige Nationers Flag..." (s. 301).

Flere steder i kongens skrivelser oplever man en vis pæntidhed – og flaget var for ham helligt.

Desværre stopper Knud J. V. Jespersen ved året 1932, hvorved vi ikke hører om Islands afgørende træk, da man i 1944 klippede båndet til Danmark endeligt over og blev republik. Men forfatteren kommer ind på begivenheden i sine indledende kapitler. Inden Islands afstemning sendte Christian X et telegram til Islands regering og folk dateret den 2. maj 1944. Heri tager kongen *"...klart afstand fra en løsrivelse under de eksisterende krigsforhold og understregede samtidig det lange og dybe samhørighedsforhold mellem de to nordiske folk. Hvis dette fra Kongens side var tænkt som en forsonende gestus, havde det nærmest den modsatte virkning på regeringen i Reykjavik..."* (s. 43)

Søndag den 9. maj fik kongen følgende telegram: *"Det er den islandske Nations Ret, og kun dens Ret, at afgøre sin Styrelsesform. Altinget og Regeringen har opfordret til at gøre Landet til en Republik, hvilket i Aarhundreder har været Islændingenes Maal. Regeringen og de politiske Partier er enige om, at Kongens Budskab paa ingen Maade kan ændre deres Indstilling til Oprettelsen af en Republik paa Island, og de opfordrer alle deres Landsmænd til at afgive deres Stemmer for Republikken i en saadan Enighed, at Ingen Tvivl kan herske om Islændingenes Vilje..."* (s. 43). Unægtelig et skarpt svar. Måske nok berettiget.

Da republikken var udråbt på Thingvellir modtog man følgende telegram fra Christian X: *"Idet jeg beklager, at Adskillelsen mellem mig og det islandske Folk er blevet gennemført under de raadende Forhold, vil jeg udtale de bedste Ønsker for den islandske Nations Fremtid og Haabet om styrkelse af de Baand, der binder Island til de øvrige nordiske Lande..."* (s. 44).

Situationen blev forevigt på lydbånd og kan høres her: (<https://www.youtube.com/watch?v=MksNG268nws>)

Kongen måtte ganske enkelt tage den for ham noget bitre beslutning til efterretning.

Det er en ganske interessant bog, Knud J. V. Jespersen har skrevet. Det bliver spændende at se, hvornår vi får kongens dagbøger fra besættelsen. De er i alle fald værd at vente på.

[Historie-online.dk, den 5. februar 2019]

← Forrige artikel (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/herregaardshistorie-14>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

**HISTORIER FRA
HERREGÅRDEN**

DRAGSHOLM SLOT

([http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/historier-fra-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/historier-fra-herregaarden)

[herregaarden](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/dragsholm-slot))

([http://www.historie-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/dragsholm-slot)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/dragsholm-slot)

[landbrug-handvaerk-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/dragsholm-slot)

[industri/dragsholm-slot](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/dragsholm-slot))

([http://www.historie-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/lensgreven)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/lensgreven)

[60/lensgreven](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/lensgreven))